

ACC. N:R. 4472

Besv. till LAL

Landskap: Småland. Upptecknat av: Karl Samuelson

Härad: Sunnerbo. Adress: Tala Hamneda.

Socken: Pjättersyd. Berättat av: Maria Magnusdotter

Uppteckningsår: 1885. Född år 1852 i Pjättersyda förs.

Uppteckningen rör spinning på "opi-
maräck" i äldre tid.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10 sid.

ACC. N:R. 4472

Besv. till LAL

Landskap: Småland Upptecknat av: Karl Samuelson

Härad: Sunnerbo Adress: Tala Hamneda

Socken: Pjättersyd Berättat av: Maria Magnusson

Uppteckningsår: 1885 Född år 1852 i Pjättersyda förs.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör Spinning på "opi-
maräck" i äldre tid.

Skriv endast på denna sida!

10 sid.

Att av ull och lin förfärdiga
garn, kallas att "spenna"
ett gemensamt namn på allt
material som användes till
garn, var "spåne". Ex. på ut-
tryck "ja o gätt om spåne".
Spinnrocken var på garnet
tillverkades kallades "spänrock"
Spinnrockens delar, kallas: "Trä-
nä" "räckajult" "föttläna" "brösttät"
"räckskruva" - att flytta brösttät
fram och tillbaka. De kallas som
fanns på den ställning var på
"rollän" påsattes kallades "nöck"
Då man spann läpte träden
i en hake. Att flytta träden
från en hake till en annan

kallades att "byt om näcka"
"Räcketrissö" kallades de Trätsis-
sor som fanns på den ställ-
ning på vilken rullen löpte.
"Räckasna" kallades den limma
som löpte på "räckajulet" och
"räcketrissöna" och som drev rullen.
Man hade dubbla "räckasna". I
hjulens yttersida fanns två fat-
sar och en snö löpte i var fat.
Mille "räckasnaen" ramlar och bru-
kade man anordna så att snö-
na korsade varandra. "Räckasnaen"
kunde spännas genom att
medlet "räckaskruven" och snö-
äpp bräöt. Då spinnräckasna
på grund av brist på smörja

berjade gnista sade man att han
"skrihö" eller "gnälid" spinn-
rocken smordes med flösk-
fött som kallas "flöskafött".
Ull, Tövar och klänor (klänor)
var den bästa "späne" man ha-
de, då däremot "nuä" samt
"sjöttfäll" (anfall av lin som
uppstod då man "sjätte" linnet.)
samt "äppren" var mindre
trevliga saker att sylla med.
S.k. "äppren" bestod av gamla
ylleplogg som kardata upp
och användes ånyo. Oftast blan-
dade man detta äppren med
ull. "Sjöttfäll" var dock den
ötrevligaste "späne" man hade.

Di man spann detta anfäll,
formligen yde spelas och an-
nat skräp omkring i hela
rummet, och lade sig på bord,
stolar, bord, ja till och med på
sängarna. Det anfäll som föll
från di man spann lin kalla-
des "ajivä". De som brukade
tillverka mycket "sjättefallagarn"
hade ofta en särskild spinn-
rock, som var större än de
vanliga spinnrockarna, för detta
ändamål. Att spinna lin, be-
tecknades med att "spenna
län". Att spinna ull, beteck-
nades med att "spenna ullät".
Spinningen började på hästen

då linet var färdigberett, och på
många gårdar fortsatte detta ar-
bete ända till våren kom. Det
fanns ju även de som så att sä-
ga "spunne avit rent". Då man
om hösten började att arbeta vid
"juvstent" sade man att man "jare
kvälla". Då allt garn som an-
vändes skulle spinnas hemma
fick man börja tidigt för att
jämvel hinna väva innan
våren (vårån) och vårarbetet kom.
Någon 8 Timmars arbetsdag fick
man ej tillämpa i äldre tid,
och särskilt i fråga om spin-
ning var arbetstiden särskilt
lång. De kvinnor som förtjänade

då linet var färdigberett, och på
många gårdar fortsatte detta ar-
bete ända till våren kom. Det
fanns ju även de som så att sä-
ga "sponne avåt ront". Då man
om hösten började att arbeta vid
"juvstent" sade man att man "jåsa
kvälla". Då allt garn som an-
vändes skulle spinnas hemma
fick man börja tidigt för att
jämväl hinna väva innan
våren (vårån) och vårarbetet kom.
Någon 8 Timmars arbetsdag fick
man ej tillämpa i äldre tid,
och särskilt i fråga om spin-
ning var arbetstiden särskilt
lång. De kvinnor som fästjänade

sitt uppehälle genom att "spenna
främmat" - d. v. s. spinna åt
andra, för betalning - fingo börja
arbetet så tidigt de kunde om
morgonen, samt hålla på till
11-12 om nätterna. Arbetelönen
blev, trots denna långa arbetstid
dock mycket blygsam. Då ar-
betelönen för en "mjök" (d. v. s.
skälpund) blänor var en "täll-
sjelling" (d. v. s. 3 öre) samt för
en "mjök" tövor, 4 "dalö" (6 öre)
förstår man att daglönen ej
blev så stora. Dessutom fordrades
att garnet skulle vara mycket
väl spunnet, om ovanstående
priser skulle betalas.

Den kvinna som spann åt
andra för betalning kallades
"spännehjöring". De kvinnor som
hade många vardagliga sysslor
att förrätta, ex ladugårdskötsel och
hushållsbestyr, fingo ofta ej bör-
ja spinningen förrän på kväl-
len och sedan hålla på med
detta arbete till 1-2 på natten.
Pörparehustrar och hantverks-
hustrar fingo förutom hemmeta
kötsel, genom spinning åt
andra, bidra till hemmeta
bestånd. Ett faktum är att
kvinnorna förs i tiden ut-
förde en arbetsprestation, som
om den skulle jämföras med

nutidskvinnans arbete skulle
te sig som fullständigt otänkbar.
Att arbeta och försöka för att
bereda trenad i hemmet, för
man och barn, det var kvinnans
lösen i äldre Tid. De unga flick-
orna fingo också tidigt lära sig
att spinna, sy och väva, samt
förofrigt deltaga i de olika göra-
mälen i hemmet. Härav hade
de också de bästa förutse-
ningar, att som blivande huse-
modrar kunna sköta ett hem.
Märkligt är att man i äldre
Tid kunde klara sig med den
dåliga belysning man hade.
Det enda lyse man hade om

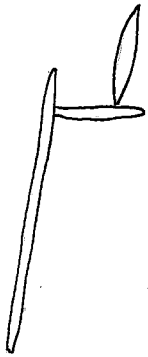
kvällarna då man satt och
spann, var skenet från brasan
i den öppna spisen. För att se
mycket som möjligt tillgodogöra
sig den sparsamma belysningen
flyttade man spinnsacken så
nära "fyäna" som möjligt. För att
förbättra lyset brukade man
lägga kädig ved som kallas "kæ-
ne" på brasan.

Då man spann lin hade man
ett särskilt tråstativ, som ned-
sattes i ett i sackens främre
del, befintligt hål. Detta stativ
kallas "äppstännare" se teckning!
Påll detta stativ hade två mindre
löstlagrade stativ som festgjordes

4472

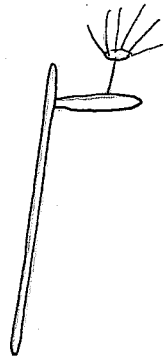
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

9a.

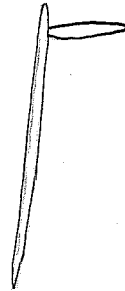
no: 3

taoeträ

no: 2

tottaträ

no: 1

äppstannare